

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-13>

УДК 330.34:330.101.541:338.24

Жук Назар Олеговичасистент кафедри економічної теорії, менеджменту і адміністрування,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7937-4706>**Nazar Zhuk**

Yriy Fedkovych Chernivtsi National University

**ФУНКЦІОНАЛЬНА АРХІТЕКТОНІКА СТІЙКОСТІ
СОЦІОЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ: ІНСТИТУЦІЙНІ,
ПАРТНЕРСЬКІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ****FUNCTIONAL ARCHITECTONICS OF SOCIO-ECONOMIC
MODEL RESILIENCE: INSTITUTIONAL, PARTNERSHIP,
AND GOVERNANCE MECHANISMS**

Анотація. У статті обґрунтовано концепцію функціональної архітекtonіки стійкості соціоекономічної моделі як цілісної системи інституційних, партнерських та управлінських механізмів. Визначено роль формальних і неформальних інститутів, крос-секторальної взаємодії, розвитку людського капіталу, цифрової інклюзії та екологічної ефективності у забезпеченні адаптивності економічної системи. Доведено, що стійкість формується через інтеграцію соціальних і економічних процесів на різних рівнях управління. Систематизовано ключові механізми, які забезпечують довгострокову життєздатність і резильєнтність у BANI-середовищі. Обґрунтовано значення соціального капіталу й довіри як нематеріальних ресурсів розвитку. Визначено напрями посилення інституційної спроможності та інклюзивного зростання. Результати можуть бути використані у стратегічному управлінні та формуванні політики сталого розвитку.

Ключові слова: соціоекономіка; стійкість розвитку; функціональна архітекtonіка; інституційні механізми; крос-секторальне партнерство; людський капітал; соціальний капітал; цифрова інклюзія; сталий розвиток.

Summary. The article substantiates the concept of the functional architectonics of socio-economic model resilience as an integrated system of institutional, partnership and governance mechanisms that ensure long-term adaptability and viability of economic systems under conditions of uncertainty and structural transformations. The study proceeds from the interdisciplinary foundations of socio-economics, which interpret economic processes as embedded in social norms, cultural values and institutional frameworks. It is argued that resilience cannot be reduced to macroeconomic stability indicators but should be understood as the result of coordinated interaction between institutional rules, organizational structures, social capital, human development, environmental responsibility and digital transformation. The paper systematizes key functional mechanisms of resilience, including institutional support, cross-sectoral cooperation, mixed financing and social investment, socially oriented entrepreneurship, human capital development, territorial planning, corporate social responsibility, digital inclusion, environmental and energy efficiency, and the formation of trust and social capital. Special attention is devoted to the role of institutions in reducing transaction costs and ensuring predictable interaction among economic agents. Partnership between the state, business and civil society is considered a driver of inclusive growth and social innovation. Human capital investments are defined as a foundation of knowledge-based economy and long-term competitiveness. The research demonstrates that ecological modernization, circular economy principles and renewable energy development integrate economic growth with environmental sustainability, while digital platforms expand access to services and stimulate participation. Social capital and trust are identified as critical intangible resources that enhance cooperation and collective efficiency. The functional architectonics approach allows resilience to be interpreted as a reproducible governance practice rather than a declarative objective. The findings provide a methodological basis for strategic management and public policy aimed at inclusive, adaptive and sustainable socio-economic development in the BANI environment.

Keywords: Socioeconomics; development resilience; functional architectonics; institutional mechanisms; cross-sector partnership; human capital; social capital; digital inclusion; sustainable development.

Постановка проблеми. Сучасна парадигма соціально-економічного розвитку трансформується у напрямі інтеграції соціальних, інституційних та культурних чинників у механізми економічного розвитку. Це особливо виразно проявилось наприкінці ХХ століття із формуванням соціоекономіки як міждисциплінарного напрямку досліджень. Заснування у 1989 році Society for the Advancement of Socio-Economics під керівництвом А. Етціоні започаткувало інституційне оформлення соціоекономічної науки як платформи інтеграції економіки, соціології, політології, менеджменту, психології та права. Соціоекономіка, зокрема, виходить з таких положень: економічні процеси детермінуються соціальними нормами, інститутами та культурними чинниками; розвиток не може бути пояснений виключно макроекономічними показниками; стійкість формується через взаємодію інституційних, організаційних і соціальних структур; довгострокова життєздатність системи залежить від узгодженості економічних і соціальних механізмів. Отже, дослідження функціональної архітекtonіки стійкості соціоекономічної моделі є необхідним для формування цілісного наукового уявлення про те, яким чином інституційні правила, організаційні структури, соціальні норми, управлінські інструменти та фінансові механізми взаємодіють у забезпеченні довгострокової життєздатності суспільних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З кінця 1980-х років соціоекономічна проблематика динамічно поширювалася у провідних наукових виданнях світового рівня, зокрема в Journal of Behavioral Economics, Journal of Economic Psychology, Human Relations та Journal of Socio-Economics, що засвідчило зміщення дослідницької уваги від вузького трактування економічної ефективності до аналізу взаємодії економічного зростання, соціальної справедливості, інституційної якості та довгострокової стійкості. Проблематика взаємозв'язку економічного зростання, соціальної справедливості та довгострокової стійкості розвитку посідає вагомe місце у працях нобелівських лауреатів, зокрема А. Сен (1988), Е. Остром (2009), Г. Мюрдаль (1978), Дж. Стігліц (2001), М. Юнус (2006), Р. Шиллер (2013), А. Банерджі, Е. Дюфло, М. Кремер (2019), Д. Аджемоглу, С. Джонсон та Дж. Робінсон (2024), а також Дж. Мокір, Ф. Агіон, П. Говітт (2025). У їхніх дослідженнях із різних теоретичних позицій розкривається складна природа взаємодії інституцій, інновацій, нерівності та економічної динаміки, що визначає траєкторії суспільного розвитку.

В українському науковому просторі механізми функціонування соціоекономічних процесів досліджуються у працях А. Антохова [1], В. Геєця [2], Б. Данилишина [3], З. Галушки [4], О. Баженової та З. Варналія [5], Г. Задорожного [6],

А. Колота [7], Е. Лібанової [8], О. Новікової [9], О. Поплавської [10] та інших учених, які аналізують інституційні, соціальні та управлінські детермінанти стійкого розвитку. Дослідження соціоекономіки як інноваційної моделі стійкого розвитку є об'єктивно необхідним для формування нових підходів до стратегічного управління соціально-економічним розвитком, посилення інституційної спроможності та забезпечення збалансованого економічного розвитку на національному й глобальному рівнях.

Метою статті є обґрунтування функціональної архітекtonіки стійкості соціоекономічної моделі, систематизація її інституційних, організаційних, соціальних та управлінських складових, а також визначення їх ролі у забезпеченні довгострокової життєздатності та адаптивності економічної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціональні механізми забезпечення стійкості соціоекономічної моделі доцільно трактувати як цілісну систему взаємопов'язаних інституційних, організаційних, фінансових, нормативних, технологічних і культурно-ціннісних інструментів, спрямованих на узгодження соціальних і економічних пріоритетів задля досягнення адаптивності, стабільності та довготривалої життєздатності суспільно-економічної системи в умовах динамічного та невизначеного середовища. У своїй сукупності ці механізми формують операційний каркас соціоекономічної моделі, забезпечуючи збалансованість між економічною результативністю, соціальною інклюзією, екологічною відповідальністю та інституційною узгодженістю. Їх функціональне призначення полягає у підтриманні стійкості системи, тобто її здатності не лише протидіяти кризовим впливам, але й гнучко адаптуватися, структурно трансформуватися та відновлюватися відповідно до нових соціально-економічних умов.

Таким чином, функціональні механізми виступають інструментальною основою інтеграції соціальних і економічних процесів, об'єднуючи інституційні, організаційні, фінансові й технологічні засоби в єдину систему, зорієнтовану на досягнення стійкого, інклюзивного та збалансованого розвитку соціоекономічної системи (Табл. 1).

Розкриємо зміст зазначених механізмів, їхнє значення для функціонування соціоекономічної моделі та вплив на формування стійкого економічного розвитку.

Інституційне забезпечення охоплює систему законодавчих норм, політичних рішень і державних програм, спрямованих на підтримання соціальної стабільності, забезпечення рівності можливостей і водночас стимулювання економічної динаміки. Саме інститути створюють структурні умови для узгодження соціальних і економічних інтересів та зниження невизначеності у взаємодії

Таблиця 1 – Механізми забезпечення стійкості в моделі соціоекономіки

Функціональний механізм	Зміст механізму
Інституційне забезпечення	Розбудова формальних і неформальних інститутів, які сприяють узгодженню соціальних і економічних інтересів, забезпечують стабільність і адаптацію системи
Крос-секторальна взаємодія	Співпраця держави, бізнесу і громадянського суспільства з метою реалізації спільних соціально значущих проєктів
Змішане фінансування та соціальні інвестиції	Залучення коштів з різних джерел для реалізації соціально орієнтованих ініціатив; розвиток соціального інвестування і облигацій соціального впливу
Соціально орієнтоване підприємництво (кооперативні моделі)	Економічна діяльність на засадах рівності, соціальної відповідальності, справедливого розподілу прибутків та локальної підтримки громад
Розвиток людського капіталу	Інвестиції в освіту, здоров'я, професійний розвиток і перекваліфікацію для підвищення продуктивності, інклюзії та інноваційного потенціалу
Соціальне планування і територіальний розвиток	Інтегроване просторове планування, спрямоване на розвиток інфраструктури, доступ до послуг та зменшення соціально-економічної нерівності
Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ)	Добровільні зобов'язання бізнесу щодо етичної, соціальної та екологічної відповідальності перед суспільством
Цифрова інклюзія та цифрові платформи	Використання цифрових технологій для забезпечення доступності соціальних послуг, участі громадян і розвитку цифрового підприємництва.
Екологічна та енергетична ефективність	Впровадження ресурсозберігаючих технологій, розвиток відновлюваної енергетики та підтримка циркулярної економіки
Формування соціального капіталу і довіри	Зміцнення довіри, етики, традицій і норм співпраці як основи згуртованості, стабільності та ефективної взаємодії у суспільстві

Джерело: складено автором

суб'єктів. Визначаючи їхню сутність, Д. Норт підкреслював, що інститути є «правилами гри в суспільстві», тобто створеними людьми обмеженнями, які формують характер людської взаємодії та визначають стимули в політичних, соціальних і економічних обмінах [11].

Розвиваючи цю позицію, Е. Остром наголошувала, що завдання інституційного аналізу полягає у з'ясуванні того, яким чином інститути можуть бути сконструйовані так, щоб забезпечувати стійкі результати в умовах складності та невизначеності [12].

Суспільні інститути формують систему правил, норм і цінностей, що регламентують взаємодію учасників економічного та соціального життя, забезпечуючи інтеграцію соціальних і економічних процесів у межах інноваційних моделей розвитку. Вони створюють стабільні нормативні рамки, які знижують невизначеність і ризики, підвищують передбачуваність поведінки суб'єктів та сприяють ефективній координації спільної діяльності.

Водночас інститути виступають середовищем формування соціального капіталу, оскільки через усталені норми й організаційні структури зміцнюють довіру між економічними агентами, стимулюють кооперацію та підвищують результативність колективних дій, що є необхідною передумовою сталого розвитку та інноваційної активності.

Суттєвою функцією інституцій є створення стимулів для соціально відповідальної поведінки, зокрема через механізми підтримки корпоративної соціальної відповідальності, екологічних

стандартів і соціальних програм, які орієнтують економічних суб'єктів на поєднання економічної ефективності з досягненням суспільно значущих цілей. Через системи соціального захисту, освіти та охорони здоров'я інститути забезпечують інклюзію й розширення доступу до ресурсів, зменшуючи нерівність і зміцнюючи соціальну стабільність.

В умовах глобалізації та технологічної трансформації інститути виконують також функцію модернізації й адаптації, реагуючи на зміни середовища та створюючи передумови для розвитку людського капіталу, інновацій і конкурентоспроможності економіки.

Поряд із формальними структурами важливу роль відіграють неформальні інститути – традиції, звичаї, моральні норми, культурні установки й духовні орієнтири, які формують ціннісний контекст економічної діяльності. Вони забезпечують стабільність і узгодженість соціально-економічної системи, визначають етичні стандарти поведінки, знижують конфліктність і сприяють передбачуваності економічних відносин, підтримуючи баланс між економічними інтересами та суспільними потребами.

Соціальні цінності – справедливість, солідарність, рівність – істотно впливають на економічні рішення та формують середовище, орієнтоване на загальне благо і сталий розвиток. Звички, традиції й ділова культура забезпечують узгодженість поведінки господарських суб'єктів, підвищують передбачуваність економічних процесів і зміц-

нують соціальні зв'язки, що особливо важливо в умовах нестабільності. Ментальність і культурні установки визначають ставлення суспільства до інновацій і ризику: підтримка підприємництва стимулює зростання й адаптацію, тоді як орієнтація на стабільність сприяє збереженню рівноваги системи. Традиції колективної взаємодії та кооперації посилюють інтеграцію соціальних і економічних цілей, формуючи синергію та підвищуючи загальносистемну стійкість.

Вплив норм і цінностей проявляється також у формуванні державної політики – мінімальні соціальні стандарти, екологічне регулювання, підтримка освіти та охорони здоров'я, що відображають орієнтацію на соціальну відповідальність і зміцнюють економічну стійкість та якість життя.

Крос-секторальна взаємодія. Ефективним інструментом інтеграції соціальних і економічних процесів у межах інноваційної соціоекономічної моделі є партнерство між державою, бізнесом і громадянським суспільством, яке забезпечує координацію зусиль різних секторів задля досягнення спільних соціально-економічних результатів. Найпоширенішою формою такої взаємодії виступає державно-приватне партнерство, у межах якого публічний і приватний сектори об'єднують ресурси для реалізації проєктів із суспільною значущістю, зокрема в освіті, охороні здоров'я, інфраструктурі чи екології. Переваги цього формату полягають у синергії ресурсів і компетенцій, оскільки поєднуються управлінські можливості держави, фінансовий та інноваційний потенціал бізнесу й соціальний капітал громадянського суспільства. Партнерство сприяє реалізації проєктів, що одночасно задовольняють економічні та соціальні потреби, забезпечує гнучкість і оперативність реагування на виклики, створює умови для впровадження інновацій та розвитку інфраструктури.

Залучення громадянського суспільства підвищує прозорість і підвітність процесів, зміцнює довіру до інституцій і забезпечує доступ до якісних послуг для різних, у тому числі вразливих, груп населення. Крім того, партнерські механізми сприяють впровадженню принципів сталого розвитку та раціонального використання ресурсів, поєднуючи економічні інтереси з соціальними пріоритетами в межах стійкої соціоекономічної моделі. Відомими прикладами партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством як способу інтеграції соціальних і економічних процесів у рамках інноваційної моделі соціоекономіки є: партнерство для вирішення проблем безпритульності (Велика Британія), партнерство для розвитку зелених технологій (США), підтримка програм сталого сільського господарства (Нідерланди), підготовка фахівців у промисловості (Німеччина, програма *Dual Education System*), партнерство для розвитку соці-

ального житла (Швеція), партнерство у боротьбі зі змінами клімату (Австралія, *Climate Action Partnership*), партнерство для сприяння цифровій інклюзії (Франція, *French Digital Inclusion Partnership*). Завдяки таким ініціативам розвинені країни можуть вирішувати соціальні проблеми, сприяти економічному зростанню та забезпечувати інноваційний розвиток у рамках стійкої соціоекономічної моделі.

Соціально орієнтоване підприємництво. Кооперативні та колективні форми підприємництва є традиційним, водночас модернізованим інструментом поєднання соціальних і економічних процесів у межах соціоекономічної моделі. Вони ґрунтуються на принципі, за яким господарська діяльність орієнтована не лише на отримання прибутку, а й на створення суспільної цінності, що забезпечує інтеграцію економічної ефективності з соціальною відповідальністю.

Основу їх функціонування становлять справедливий розподіл результатів діяльності, колективна власність і самоуправління, інклюзивність, взаємодопомога, підтримка місцевих громад, зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування та сприяння демократизації економічних відносин. Такі моделі посилюють соціальну згуртованість і формують передумови для сталого розвитку на локальному рівні.

Показовим прикладом є Mondragon Corporation (Іспанія) – один із найбільших кооперативних конгломератів світу, що об'єднує понад 260 підприємств, у яких працівники виступають співвласниками бізнесу та беруть участь у прийнятті стратегічних управлінських рішень, поєднуючи економічну результативність із соціальною участю.

Розвиток людського капіталу. Інвестиції в освіту, професійне навчання та охорону здоров'я формують основу розвитку людського капіталу, що підвищує продуктивність праці, стимулює економічне зростання та зміцнює соціальну стабільність. Підвищення рівня знань і навичок працівників розширює можливості для різних соціальних груп, зменшує нерівність і посилює соціальну згуртованість.

Освіта, наука й технології є ключовими джерелами інновацій, тому підтримка людського капіталу сприяє впровадженню нових технологій, зростанню конкурентоспроможності та формуванню економіки знань. Інвестиції в здоров'я підвищують працездатність населення та забезпечують стійкість економічної системи. Освітні програми, що формують відповідальність, толерантність і екологічну свідомість, інтегрують соціальні пріоритети в економічні процеси.

Безперервне навчання й перекваліфікація дозволяють робочій силі адаптуватися до змін, підтримуючи довгострокову конкурентоспроможність. Серед основних інструментів розвитку

людського капіталу – інвестиції в освіту, дуальна професійна підготовка, підтримка інновацій і досліджень, розвиток системи охорони здоров'я та програми підтримки працівників старшого віку.

Соціальне планування і територіальний розвиток як механізм забезпечення стійкості у моделі соціоeкономіки передбачають інтегроване управління територіями з урахуванням соціальних і економічних потреб населення на всіх рівнях. Йдеться про розвиток інфраструктури, транспорту, житлових умов та раціональне використання земельних ресурсів, що забезпечує рівномірний розподіл економічних можливостей і соціальних благ, зменшує регіональну нерівність і запобігає надмірній концентрації ресурсів. Таке планування сприяє створенню робочих місць, підтримці малого і середнього бізнесу, залученню інвестицій і зростанню добробуту громадян, одночасно інтегруючи екологічну складову через принципи сталого використання ресурсів. Урахування демографічних змін, розвиток освіти, культури, охорони здоров'я та активна громадська участь підвищують легітимність управлінських рішень і зміцнюють соціальну згуртованість, що посилює адаптивність і резильєнтність системи. Ефективність цього механізму підтверджують міжнародні практики, зокрема Grand Paris у Франції, програма Aufbau Ost у Німеччині, проекти сталого міського розвитку у Швеції (Hammarby Sjöstad) та програма Opportunity Zones у США, які демонструють, що інтегроване територіальне планування забезпечує інклюзивне зростання, підвищення якості життя та довгострокову соціоeкономічну стійкість.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) як механізм забезпечення стійкості у соціоeкономічній моделі передбачає добровільне прийняття компаніями відповідальності за соціальні та екологічні наслідки своєї діяльності, поєднуючи економічну результативність із суспільною користю. Реалізація КСВ охоплює впровадження екологічно чистих технологій, скорочення викидів і раціональне використання ресурсів, що сприяє екологічній рівновазі та довгостроковій стійкості розвитку. Водночас КСВ передбачає інвестиції у розвиток місцевих громад, підтримку освіти, охорони здоров'я, створення безпечних умов праці, професійний розвиток працівників і дотримання етичних стандартів ведення бізнесу. Це підвищує продуктивність, зміцнює довіру до компаній, знижує соціальні ризики та інтегрує економічні інтереси з цілями соціальної справедливості й інклюзії. Завдяки КСВ бізнес підвищує свою репутацію та інвестиційну привабливість, забезпечуючи синергію економічної вигоди та соціальної відповідальності. Прикладами системної реалізації таких підходів є програми сталого розвитку компаній Microsoft, Unilever, ІКЕА, L'Oréal та Sony.

Цифрова інклюзія та цифрові платформи. Використання цифрових технологій для соціальної інтеграції виступає сучасним механізмом поєднання соціальних і економічних процесів у межах інноваційної соціоeкономічної моделі. Йдеться про застосування цифрових платформ, які розширюють доступ до соціальних послуг, дистанційної освіти, телемедицини та електронного урядування, забезпечуючи інклюзивність і підвищення якості життя населення.

Цифрові інструменти сприяють розширенню доступу до освіти й професійного навчання, покращенню медичних послуг, розвитку ринку праці через онлайн-платформи, підтримці підприємства та інновацій, а також залученню громадян до процесів прийняття рішень. Це формує умови для більш гнучкої, прозорої та адаптивної соціоeкономічної системи.

Показовими прикладами є програма цифрового громадянства e-Residency в Естонії, проекти «розумних міст» у Південній Кореї, програми цифрової грамотності у Великій Британії та цифрові платформи інтеграції біженців у Німеччині, що демонструють, як цифровізація посилює соціальну інклюзію та економічну динаміку.

Екологічна та енергетична ефективність. Запровадження ресурсозберігаючих та екологічно орієнтованих підходів є важливим механізмом інтеграції економічних і екологічних процесів у межах соціоeкономічної моделі, оскільки забезпечує поєднання економічного зростання з охороною довкілля. Розвиток відновлюваної енергетики, переробка відходів, екологічно чисте виробництво та впровадження енергоефективних технологій знижують залежність від викопних ресурсів, скорочують викиди й витрати підприємств, формуючи довгострокову стійкість економіки та екосистем. Принципи циркулярної економіки, повторне використання ресурсів і мінімізація відходів зменшують потребу у видобутку нових матеріалів і підвищують виробничу ефективність. Інноваційні технології з оптимізованим використанням води, енергії та сировини, а також системи очищення й утилізації підтримують якість природних ресурсів і знижують витрати на відновлення довкілля.

Екологічні стандарти та сертифікації, впровадження еко-дизайну, біорозкладних матеріалів і «зелених» видів транспорту сприяють формуванню нових ринків і галузей, поєднуючи економічну ефективність із екологічною відповідальністю. Підвищення екологічної свідомості бізнесу й суспільства закріплює підтримку сталих моделей розвитку, зміцнюючи загальну соціоeкономічну стійкість. Екологічна та енергетична ефективність як механізм інтеграції соціальних і економічних процесів у межах інноваційної соціоeкономічної моделі яскраво проявляється у практиках розвинених країн ХХІ століття. Показовим

прикладом є програма *Energiewende* у Німеччині, спрямована на перехід до відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та розвиток «зелених» робочих місць. Подібну логіку реалізує проєкт *Green Transition* у Данії, орієнтований на скорочення використання викопного палива та розбудову зеленої економіки. Вагомими є інвестиції Швеції у циркулярну економіку, що передбачають зменшення відходів і повторне використання ресурсів, а також ініціатива *Cool Biz* у Японії, яка стимулює енергозбереження через зміну споживчих і корпоративних практик. Комплексний підхід демонструє й програма *Green New Deal* у Південній Кореї, що поєднує інвестиції в енергоефективність, зелену інфраструктуру та екологічний транспорт. Наведені приклади засвідчують, що підвищення екологічної та енергетичної ефективності забезпечує синергію економічного зростання, створення робочих місць і зниження соціальних витрат на енергію з одночасним збереженням довкілля та підвищенням якості життя населення, формуючи підґрунтя для довгострокової соціоекономічної стійкості.

Формування соціального капіталу і довіри.

Зміцнення довіри, етичних норм, традицій співпраці та культури взаємної відповідальності є фундаментом соціальної згуртованості, стабільності й результативної взаємодії у суспільстві. Соціальний капітал, що трактується як система структурованих соціальних відносин, заснованих на довірі, нормах взаємності та мережевих зв'язках, виступає ключовим нематеріальним ресурсом стійкості соціоекономічної системи. У межах соціоекономічної моделі він формує інституційне середовище, яке знижує трансакційні витрати, підвищує ефективність колективних дій, узгоджує інтереси суб'єктів та обмежує опортуністичну поведінку. Довіра як базовий елемент соціального капіталу має не лише соціальне, а й економічне значення, забезпечуючи передбачуваність взаємодії і стабільність інституційної архітектури. Як наголошував Френсіс Фукуяма, довіра виникає з очікування, що члени спільноти діятимуть чесно та передбачувано відповідно до ustalених норм.

Формування соціального капіталу в інноваційній соціоекономічній моделі передбачає координацію дій суб'єктів на всіх рівнях – від індивідуального до національного – на засадах партнерства, відповідальності та дотримання соціально прийнятних стандартів взаємодії. Його багаторівневий характер – від міжособистісних зв'язків до національної згуртованості й глобальної конкурентоспроможності – свідчить про системну значущість для функціонування економіки в умовах невизначеності та кризових трансформацій.

Таким чином, соціальний капітал і довіра виступають критично важливими механізмами забезпечення стійкості соціоекономічної моделі, створюючи передумови для інноваційного розви-

тку, економічної кооперації та реалізації стратегій сталого розвитку в умовах BANI-середовища.

Необхідно підкреслити, що функціональні механізми забезпечення стійкості в моделі соціоекономіки утворюють цілісний операційний каркас, у межах якого інституційні «правила гри», партнерська координація, фінансово-інвестиційні інструменти, соціально орієнтовані форми підприємництва, розвиток людського капіталу, територіальне планування, корпоративна відповідальність, цифрові платформи, екологічно-енергетичні рішення та соціальний капітал взаємно підсилюють одне одного й переводять стійкість із декларації у відтворювану практику управління.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, слід констатувати, що стійкість соціоекономічної моделі формується не як суто макроекономічний феномен, а як системна характеристика, що виникає внаслідок взаємодії інституційних, партнерських, управлінських, соціокультурних, екологічних та технологічних механізмів. Функціональна архітектура стійкості передбачає узгодження економічної ефективності з соціальною інклюзією, екологічною відповідальністю та інституційною узгодженістю, що забезпечує адаптивність і довготривалу життєздатність системи в умовах невизначеності.

Інституційне забезпечення формує рамкові умови економічної поведінки та знижує трансакційні витрати, партнерські механізми поєднують ресурси держави, бізнесу й громадянського суспільства, розвиток людського капіталу створює основу для інноваційної економіки знань, а соціальний капітал і довіра виступають нематеріальними ресурсами координації та стабільності. Водночас екологічна та енергетична ефективність, принципи циркулярної економіки й цифровізація соціальних послуг інтегрують економічні процеси з екологічними та соціальними пріоритетами, формуючи комплексну модель збалансованого розвитку.

Функціональні механізми стійкості мають багаторівневий характер – від індивідуальних практик і локальних ініціатив до національних стратегій та глобальних інтеграційних процесів, що свідчить про необхідність їх систематизації та координації в межах цілісної управлінської концепції. У BANI-середовищі така архітектура забезпечує здатність соціоекономічної системи не лише протистояти кризам, а й трансформуватися, відновлюватися та генерувати інноваційний розвиток.

Отже, соціоекономіка як інноваційна парадигма розвитку створює методологічну основу для формування стратегій, орієнтованих на інклюзивність, резильєнтність і довгострокову конкурентоспроможність, а функціональні механізми її стійкості виступають ключовими інструментами забезпечення збалансованого розвитку на національному та глобальному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Антохов А. А. Вплив соціальних інновацій на ефективність трудових відносин в українських підприємствах. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15240489>
2. Геєць В. М. Соціалізація та соціальна якість: від турбулентності до ламінарності / НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ : Академперіодика, 2025. 332 с.
3. Економіка: чому стабільність 2025-го не стала проривом і які виклики переходять у 2026-й. *Zahidfront*: вебсайт. URL: <https://zahidfront.com.ua/news/Економiка-mizh-vizhivannyam-i-zrostannyam-chomu-stabilnist-2025-go-ne-stala-prorivom-i-yaki-vikliki-perexodyat-u-2026-j.htm> (дата звернення: 01.03.2026).
4. Галушка З. І., Жук Н. О. Підходи до визначення соціоекономічної парадигми як концептуальної моделі економічного розвитку. *Економічний простір*. 2024. № 192. С. 8–12. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.193.8-12>
5. Bazhenova O. V., Varnalii Z. S., Mykytiuk O. P. Stability of the Human's Social Security System in Ukraine: Internal Challenges. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-03-09>
6. Задорожний Г. В. Про методологічні основи пізнання та становлення соціальної економіки. 2010. 11 с. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39820> (дата звернення: 01.03.2026).
7. Колот А. М. Екосистемність як імператив стійкого людиновимірного розвитку : препринт. Київ : КНЕУ, 2024. 52 с.
8. Лібанова Е. М. «Воєнна міграція» з України: проблеми та перспективи розвитку. *Український географічний журнал*. 2024. № 4. С. 3–11. URL: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/sites/default/files/UGJ_2024_4_1_1_Libanova_1.pdf (дата звернення: 01.03.2026).
9. Новікова О. Ф. Соціоекономіка: потреба становлення і розвиток в Україні. 2009. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39798> (дата звернення: 01.03.2026).
10. Поплавська О. М. Екосистемний підхід в дослідженні соціально-економічних систем. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2 (49). С. 135–141. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-21>
11. North D. C. *Institutions, Institutional Change, and Economic Performance*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 152 p.
12. Ostrom E. *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 280 p.
13. North D. C. *The New Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead*. *Journal of Economic Literature*. 2000. Vol. 38, No. 3. P. 595–613.

References:

1. Antokhov, A. A. (2025). Vplyv sotsialnykh innovatsii na efektyvnist trudovykh vidnosyn v ukrainskykh pidpriemstvakh [Impact of social innovations on the efficiency of labor relations in Ukrainian enterprises]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk – Topical Issues of Economic Sciences*, no. 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15240489> (in Ukrainian)
2. Heiets, V. M. (2025). *Sotsializatsiia ta sotsialna yakist: vid turbulentnosti do laminarnosti [Socialization and social quality: From turbulence to laminarity]*. Kyiv: Akademperiodyka, National Academy of Sciences of Ukraine, Institute for Economics and Forecasting. (in Ukrainian)
3. *Економіка: чому стабільність 2025-го не стала проривом і які виклики переходять у 2026-й* [Economy: Why the stability of 2025 did not become a breakthrough and what challenges are moving into 2026]. (2026). *Zahidfront*. Available at: <https://zahidfront.com.ua/news/Економiка-mizh-vizhivannyam-i-zrostannyam-chomu-stabilnist-2025-go-ne-stala-prorivom-i-yaki-vikliki-perexodyat-u-2026-j.htm> (in Ukrainian)
4. Halushka, Z. I., & Zhuk, N. O. (2024). Pidkhody do vyznachennia sotsioekonomichnoi paradyhmy yak kontseptualnoi modeli ekonomichnoho rozvytku [Approaches to defining the socio-economic paradigm as a conceptual model of economic development]. *Економічний простір – Economic Scope*, no. 192, pp. 8–12. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.193.8-12> (in Ukrainian)
5. Bazhenova, O. V., Varnalii, Z. S., & Mykytiuk, O. P. (2024). Stability of the human's social security system in Ukraine: Internal challenges. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, no. 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-03-09>
6. Zadorozhnyi, H. V. (2010). Pro metodolohichni osnovy piznannia ta stanovlennia sotsialnoi ekonomiky [On methodological foundations of cognition and formation of social economy]. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39820> (in Ukrainian)
7. Kolot, A. M. (2024). *Екосистемність як імператив стійкого людиновимірного розвитку [Ecosystem approach as an imperative of sustainable human-centered development]*. Kyiv: Kyiv National Economic University (in Ukrainian)
8. Libanova, E. M. (2024). Voienna mihratsiia z Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku [War migration from Ukraine: Problems and development prospects]. *Український географічний журнал – Ukrainian Geographical Journal*, no. 4, pp. 3–11. Available at: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/sites/default/files/UGJ_2024_4_1_1_Libanova_1.pdf (in Ukrainian)
9. Novikova, O. F. (2009). *Соціоекономіка: потреба становлення і розвиток в Україні* [Socioeconomics: The need for formation and development in Ukraine]. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39798> (in Ukrainian)

10. Poplavska, O. M. (2024). Ekosystemnyi pidkhid v doslidzhenni sotsialno-ekonomichnykh system [Ecosystem approach in the study of socio-economic systems]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable Development of Economy*, no. 2(49), pp. 135–141. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-21> (in Ukrainian)
11. North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change, and economic performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
12. Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge: Cambridge University Press.
13. North, D. C. (2000). The new institutional economics: Taking stock, looking ahead. *Journal of Economic Literature*, vol. 38, no. 3, pp. 595–613.

Дата надходження статті: 18.03.2026

Дата прийняття статті: 31.03.2026

Дата публікації статті: 15.04.2026